

ИСЛАМСКА УМЕТНОСТ

ИСЛАМ

- Током златног периода византијске уметности (тј. процвата почев од епохе цара Јустинијана (527-565.), на истоку се јавља култура ислама, условљена снажном експанзијом нове религије која се шири Палестином, Сиријом, Месопотамијом, Ираном, Туркестаном и Индијом, док на западу продире у Малу Азију, северну Африку и Шпанију.
- **Ислам** (арап. *покорност* или *преданост* Богу) је монотеистичка религија заснована на вери у једног Бога (Алаха), изабраност Мухамеда за божијег посланика, предодређеност људске судбине, награду за добра а казну за лоша дела, страшни суд и васкрсење мртвих. Следбеници ислама се називају муслимани тј. они који се потчињавају Божјој вољи. Основне верске обавезе сваког муслимана су молитва пет пута дневно, пост у месецу рамазану, давање милостиње и ходочашће у Меку бар једном у животу (тзв. хаџилук).

- Оснивач ислама је **Мухамед**, богати трговац из Меке, града у данашњој Саудијској Арабији. По предању, негде око 610. године у једној пећини поред Меке доживео је откровење када му је Бог послао објаву преко анђела Гаврила (арап. Џибрила): будући да су претходне објаве људима измењене или делимично заборављене, Бог је послао нове законе да би указао човечанству на прави пут побожности.
- Мухамед се 622. године преселио са својим присталицама у Медину, а та година назива се **година хиџре** (пресељења) и узима се као почетна у муслиманском рачунању времена.
- У Медини је основао снажну верску заједницу, док група раних верника која се окупљала у његовој кући ствара од ње прву **цамију** у виду правоугаоног затвореног дворишта са баракама (кућама за Мухамедове жене), окруженог зидом са једне стране и тремом за хладовину са друге, који је био намењен сиромашним путницима

- Већ око 630. године Мухамед се тријумфално вратио у Меку, која постаје свети град муслимана, средиште ислама и ходочашћа. Тада он уједињује арапска племена, поставши њихов верски и световни поглавар. Тако настаје јединствена арапска држава која је током векова успела да припоји Сирију и Египат, делове северне Африке, проширивши се до Иберијског полуострва и Пиринеја.
- Мухамедова учења садржана су у светој књизи муслимана, **Курану**, који је писан на арапском језику у 114 поглавља. Две највеће теме Курана су јединственост и моћ Божја односно природа и судбина људи у односу са Богом.
- За целокупну исламску уметност велики значај имала је вера тј. њени прописи, који су одређивали и начин живота. Како се ислам ширио тако се и његова уметност развијала, прилагођавајући се и синтетишући са локалним стилевима уметности.

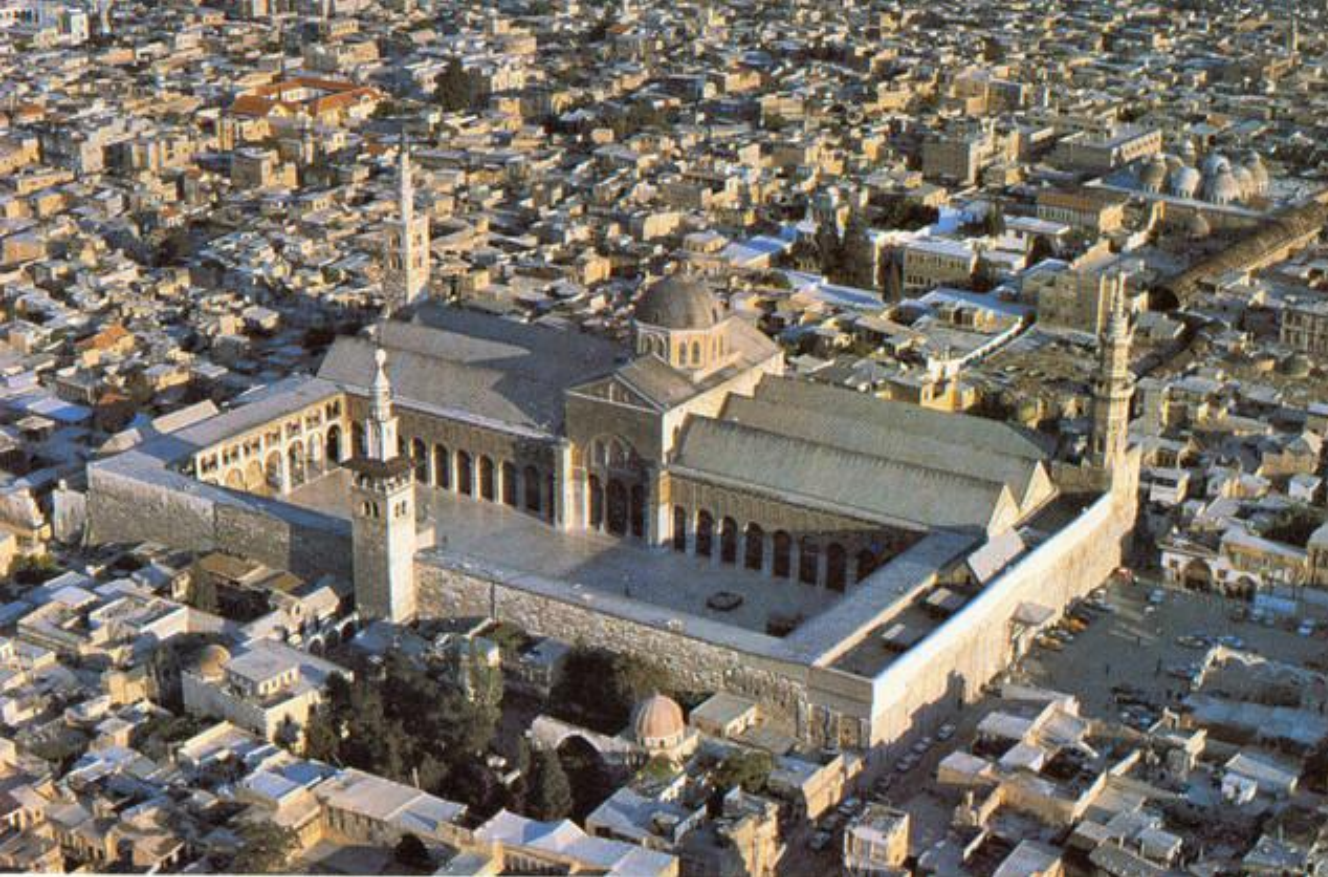
АРХИТЕКТУРА

- Развој исламске архитектуре нераскидиво је повезан са потребама вршења религиозних обреда па су џамије обавезно морале да имају велику дворану за окупљање верника (**ливан**), са одвојеном нишом за молитву (**михраб**), док се на улазном делу налазило пространо двориште са фонтаном. Саму оријентацију тј. просторну организацију џамија одредио је смер молитве односно правац према Меки.
- Највероватније је сиријска традиција градње ниских торњева уз углове зграде, условила појаву високих минарета испред главних објеката који су служили за позивање верника на молитву.
- Купола као карактеристичан елемент исламске архитектуре, се развија под утицајем византијске уметности

**КУПОЛА НА СТЕНИ - ОМАРОВА ЦАМИЈА,
ЈЕРУСАЛИМ, 685-691. (МЕСТО МУХАМЕДОВОГ ВАЗНЕСЕЊА)**

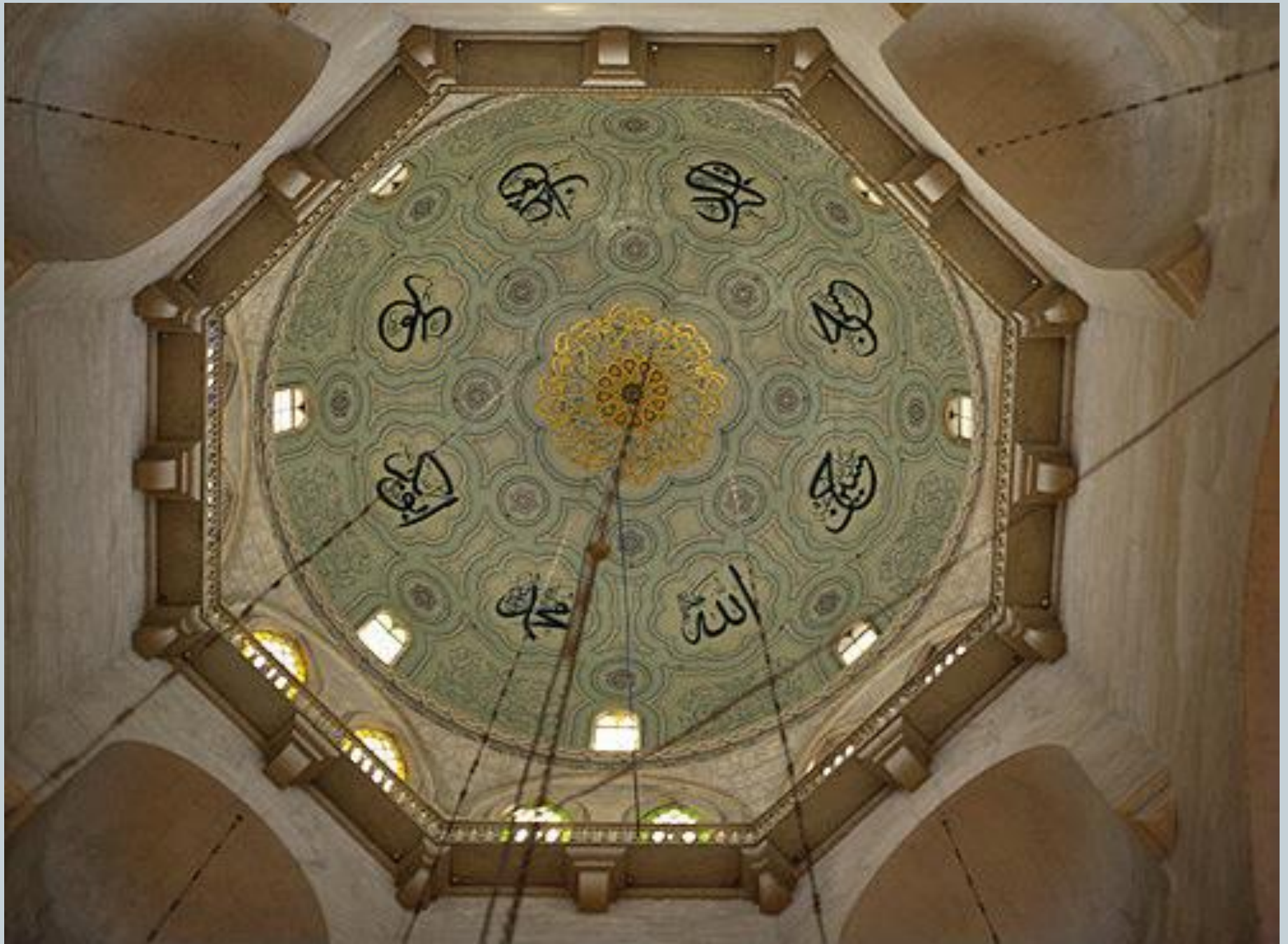

**ЏАМИЈА
ОМЕЈАДА,
ДАМАСК,
ДРУГА ДЕЦЕНИЈА
VII ВЕКА**

- **ПРВА ЏАМИЈА ПОДИГНУТА ПО УГЛЕДУ НА МУХАМЕДОВУ КУЋУ**
  - **РАСПОН СПОЉНИХ ЗИДОВА ОД 100 ДО 157 МЕТАРА**
- **ПОДИГНУТА НА МЕСТУ СТАРЕ БАЗИЛИКЕ СВ. ЈОВАНА КРСТИТЕЉА (И ДАНАС СЕ НАВОДНО ЊЕГОВА ГЛАВА ЧУВА У КРИПТИ ЏАМИЈЕ)**
- **ПОРЕД ВЕРСКЕ НАМЕНЕ, СЛУЖИЛА ЈЕ КАО ОБРАЗОВНИ ЦЕНТАР, ЗА ПОЛИТИЧКЕ СКУПОВЕ, СУДСКЕ ПРОЦЕСЕ И ПРИХВАТИЛИШТЕ ЗА БЕСКУЋНИКЕ И СИРОМАШНЕ**

- На тлу Западне Европе, Шпанија је у периоду од VIII до XV века била исламска територија, где се архитектура посебно одликовала унутрашњим украсом простора. Град Кордова у јужној Шпанији био је испрва центар арапске науке и уметности, а ту је калифа Абдул Рахман I започео изградњу велике џамије коју ће завршити његови наследници
- Она је изведена у тзв. маварском стилу карактеристичном по израженој полихромији и раскошним рељефима који прекривају све површине зидова маскирајући конструктивне елементе. Овај стил достиже врхунац током XIV века у Гранади, када је подигнута величанствена палата Алхамбра (Црвена тврђава).
- Када су Отомани, предвођени Мехмедом II Освајачем 1453. године освојили Цариград, византијска архитектура је доста утицала на исламску, па тако највећи број нових џамија добија куполу налик Светој Софији, док се бројни хришћански храмови претварају у муслиманске богомоље (између осталих и Света Софија).

ВЕЛИКА ЦАМИЈА – КАТЕДРАЛА У КОРДОВИ

**ЦРВЕНА ТВРЂАВА – ДВОРАЦ АЛХАМБРА,
XIII-XIV ВЕК, ГРАНАДА**

**ПЛАВА ЦАМИЈА (ЦАМИЈА АХМЕДА I),
ИСТАНБУЛ, ДОВРШЕНА 1616.**

- Поред верских објеката, исламска архитектура је имала врло развијене урбане објекте неопходне за функционисање велике турске империје, па тако од XV века градови на Балкану добијају муслиманска обележја. Оваква насеља делила су се на чаршију, део са трговинама тј. дућанима и занатским радњама (нпр. Башчаршија у Сарајеву) и махалу, стамбени део са кућама и уским сокацима. Световној архитектури припадају и ханови намењени за одморишта путника, војника и коња (Куршумлихан у Скопљу, Ташли-хан у Сарајеву и сл.), као и безистани, покривене или потпуно затворене тржнице које су ноћу због сигурности затваране (пример је и данас активна Капали чаршија у Истанбулу).
- Саставни део градова под турском доминацијом биле су бројне јавне чесме и купатила – хамама, као и сахаткуле (високо зидане куле са часовницима при врху), углавном подигнуте на главном тргу (данас их има у Битољу, Скопљу, Приштини и Сарајеву).

СТАРИ МОСТ У МОСТАРУ, 1566. ГОДИНА

**БАЈРАКЛИ ЦАМИЈА,
ГОСПОДАР
ЈЕВРЕМОВА 11,
БЕОГРАД,
1660-1688.**

ХВАЛА НА ПАЖЊИ!!!